

Asia: VN/7059/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta (pysyvä oleskelulupa)

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Yleistä

Esityksellä ehdotetaan pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman mukaisesti tiukennuksia pysyvän oleskelun edellytyksiin. Ehdotetun uudistuksen tavoitteena on lisäksi kannustaa kolmannen maan kansalaisia kotoutumaan Suomeen ja antaa näkymä tulevaisuudesta suomalaisessa yhteiskunnassa.

Keskuskauppakamari kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta ja toteaa, että luonnoksessa ehdotetut toimet eivät luo kannusteita kotoutumiseen vaan päinvastoin hämärtävät tulevaisuuden näkymiä. Pysyvän oleskeluluvan saamisen helpottamista Suomessa tutkinnon suorittaneille Keskuskauppakamari pitää kuitenkin myönteisenä asiana.

Asumisaikaedellytyksen muuttaminen

Tällä hetkellä kolmansien maiden kansalainen voi saada pysyvän oleskeluluvan, kun on asunut Suomessa vähintään neljä vuotta jatkuvalla oleskeluluvalla.

Hallituksen esitysluonnoksessa ehdotetaan, että jatkossa edellytettäisiin kuuden vuoden oleskelua. Samalla uutena asiana edellytettäisiin kahden vuoden työhistoriaa sekä riittävää suomen tai ruotsin kielen taitoa (B1), eli kielitaitoa, jolla selviää arkielämän tilanteissa. Työhistoria tulisi pääsääntöisesti kerryttää välittömästi ennen pysyvän oleskeluluvan hakemista, eikä työttömyysturvalla tai pois työstä saisi olla ollut kolmea kuukautta enempää.

Esitetyt muutokset tekevät Suomen oleskelulupapolitiikasta pohjoismaiden kireintä ja heikentävät Suomen vetovoimaa kansainvälisille ihmisille, jotka haluaisivat rakentaa uraa ja elämää perheensä kanssa pitkäjänteisesti Suomessa. Yhdessä niin kutsutun kolmen kuukauden säännön kanssa pysyvän oleskeluluvan kiristykset antavat ulkomaalaisille työntekijöille viestin siitä, ettei Suomi yhteiskuntana halua heihin sitoutua. Tämä viesti on väärä.

Lausuntoluonnoksessa kuvataan hyvin, että Ruotsissa kansallisen pysyvän oleskeluluvan edellytykset vaihtelevat sen mukaan, millä perusteella hakija on oleskellut maassa. Esimerkiksi pakolaisille ja perhesideluvan saaneille asumisaikavaatimus on kolme vuotta, työperusteisen oleskeluluvan saaneille ja tohtoriopiskelijoille neljä vuotta edellisen seitsemän vuoden aikana sekä yrittäjille kaksi vuotta. Hakijan on pääsääntöisesti turvattava toimeentulonsa pysyvän oleskeluluvan saadakseen.

Norjassa kansallisen, pysyvän oleskeluluvan saadakseen hakijan on täytynyt asua Norjassa yhtäjaksoisesti viimeiset kolme vuotta, paitsi mm. turvapaikan saaneiden viisi vuotta, ja hänen on pitänyt täyttää tulovaatimus viimeisen 12 kuukauden ajalta. Lisäksi hakijan tulee pääsääntöisesti olla suorittanut pakolliset norjan kielen ja yhteiskuntaopin kurssit ja / tai omata kehittyvä kielitaito.

Keskuskauppakamarin mielestä, jos tavoitteena on kannustaa kotoutumaan Suomeen ja antaa näkymä tulevaisuudesta suomalaisessa yhteiskunnassa, oleskelulupasääntelystä kannattaisi ottaa mallia enemmän Norjasta ja Ruotsista, joissa asumisaikavaatimus on selvästi lyhyempi pysyvän oleskeluluvan saamiseksi, kuin mitä Suomeen nyt esitetään.

Poikkeukset kuuden vuoden asumisaikaan

Lausuntoluonnoksen mukaan pysyvän oleskeluluvan voisi kuitenkin yhä saada neljän vuoden oleskelun jälkeen täyttämällä yhden kolmesta vaihtoehdoisesta lisäedellytyksestä:

- 1) 40 000 euron vuositulot
- 2) Suomessa tunnustettu ylempi korkeakoulututkinto tai jatkotutkinto yhdessä kahden vuoden työhistorian kanssa
- 3) sekä erityisen hyvä suomen tai ruotsin kielen taito yhdessä kolmen vuoden työhistorian kanssa.

Näitä poikkeuksia asumisaikaan Keskuskauppakamari pitää tarpeellisena. Vaatimukset ovat kuitenkin sen verran tiukat, että olisi perusteltua, jos näillä samoilla ehdoilla oleskeluluvan voisi saada jo 1-3 vuoden asumisajalla, minkä voidaan nähdä olevan riittävä aika korkean työllistymisen todennäköisyyden osoittamiseen Suomessa.

Lausuntoluonnos ei esitä muutosta Suomen vakiintuneeseen tapaan tunnustaa ulkomailla suoritettu tutkinto eikä maahanmuuttovirasto tule tekemään tunnustamis päätöksiä oleskeluluvan hakemisen yhteydessä, vaan tunnustaminen on haettava erikseen. Käytännössä tämä tarkoittaa, että tämä erityisehto koskee vain henkilöitä, jotka haluat työskennellä säännellyssä ammatissa tai tehtävässä, johon vaaditaan tietyn tasoinen korkeakoulututkinto tai hakevat esimerkiksi jatko-opintopaikkaa yliopistossa. Tämä rajaa suuren osan korkeakoulututkintoja ja korkeaa osaamista vaativia ammattitehtäviä ulkopuolelle.

Suomen kannattaisi tarkastella tutkintojen tunnistamiskäytäntöjä tässä yhteydessä ja pyrkiä virtaviivaistamaan prosesseja. Nykyjärjestelmän haittapuolena on byrokratian ja kalleuden lisäksi se, että ulkomailla tutkinnon suorittaneilla ei ole tarkkaa käsitystä ennen maahan tuloa siitä, millaisin edellytyksin Suomessa omaa ammattiaan pääsee harjoittamaan ja kuinka tarvittavat lisäpätevyyden voi hankkia. Käytännössä tästä seuraa se, että esimerkiksi lääkärit tai opettajat saattavat tehdä töitä tehtävissä, joihin ei tarvitsisi lainkaan osaamista. Tämä ei ole yhteiskunnallemme eduksi.

Keskuskauppakamari kiinnittää lisäksi huomiota, että lisäedellytyksissä ei ole lainkaan otettu huomioon ammatillisen koulutuksen suorittaneita, vaikka yritykset näkevät tarvetta ulkomaiselle työvoimalle erityisesti ammattitason tehtäviin. Olisi perusteltua, että erityisesti tilanteissa, joissa henkilö on suorittanut Suomessa ammatillisen tutkinnon tai ulkomailla suoritettu tutkinto on tunnustettu Suomessa, tämä huomioitaisiin jollain tavalla pysyvän oleskeluluvan saamista edistävänä tekijänä.

Pysyvä oleskelulupa opiskelijoille

Pysyvän oleskeluluvan voisi saada myös suorittamalla Suomessa ylemmän korkeakoulututkinnon, jatkotutkinnon tai yliopistossa alemman korkeakoulututkinnon. Lisäksi vaadittaisiin vähintään kehittyvää suomen tai ruotsin kielen taitoa. Keskuskauppakamari pitää tätä muutosta oikeansuuntaisena.

Keskuskauppakamari ehdottaa, että mahdollisuus pysyvään oleskelulupaan laajennetaan koskemaan myös amk-tutkinnon suorittaneita, ja tarvittaessa kiristetään kielitaitovaatimuksia kaikilta tutkinnon perusteella oleskelulupaa hakevilta. Tämä kannustaisi kehittämään esimerkiksi kieli- ja orientaatio-opintoja opiskelijoille tarjottavaksi jo ennen maahan saapumista ja opintojen aloittamista osana koulutusvientiä, tai kehittämään monikielisiä tutkintoja.

Tällaisenaan lakiluonnos heikentää ammattikorkeakoulujen vetovoimaa kansainvälisten opiskelijoiden silmissä. On myös erikoista, ettei siinä myöskään perustella lainkaan sitä, miksi ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneet on jätetty lakiesityksen ulkopuolelle.

Ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista kansainvälisistä opiskelijoista noin kaksi kolmasosaa jää töihin tai jatkamaan opintojaan Suomessa. Opiskelijat valmistuvat juuri sellaisille aloille, joista Suomen työmarkkinoilla on suurin pula. Ei ole Suomen edun mukaista vaikeuttaa korkeakoulututkinnon suorittaneiden mahdollisuuksia jäädä ja työllistyä Suomeen.

Lakiluonnoksen yritysvaikutusten arviointi

Lakiluonnoksessa todetaan, ettei esityksellä arvioida olevan suoria yritysvaikutuksia ja myös vaikutuksia työntekijöihin pidetään vähäisinä. Arvioinnissa tulisi kuitenkin huomioida, että pysyvän oleskeluluvan saamisen vaikeutuessa, entistä useampi työntekijä on jatkossa määräaikaisella työluvalla Suomessa, ja siten 3/6 kuukauden säännön piirissä. Tämä ei kannusta tuomaan perhettään Suomeen tai kotoutumaan. Lakiluonnoksen mukaan myös lomautustilanne katsottaisiin poissaoloksi työstä, mitä Keskuskauppakamari ei pidä perusteltuna. Lomautukset johtuvat yleensä puhtaasti muusta kuin yksilön edellytyksiin työllistyä ja menestyä suomalaisessa yhteiskunnassa.

Esitys myös tekee Suomen pysyvän oleskeluluvan myöntämispolitiikasta selvästi kireämpää kuin muissa pohjoismaissa, joka voi yhdessä muiden työntekijöiden kanssa saada parhaimmat kansainväliset osaajat valitsemaan Ruotsin tai Norjan asuinmaakseen Suomen sijasta.

Yritysvaikutusten arvioinnissa seuraava virke menee sivuun itse aiheesta ja esityksestä: "Yritysvaikutusten osalta on syytä huomata lisäksi se, että yritykset voivat vaikuttaa tarjoamansa työn houkuttelevuuteen omilla toimillaan, kuten tarjottujen työsuhteiden ehdoilla." Lausuntoluonnos ei koske yritysten tarjoamaa työtä tai työsuhteen ehtoja vaan, Suomea työskentely- ja asuinmaana. Näihin asioihin lainsäätäjällä on vastuu vaikuttaa.

Pulkinen Suvi
Keskuskauppakamari